

Ad romanos

te cū alijs p̄dicaueris ipse reprobus efficiar. CAP. IX.

Veritatē dico in christo non mentior. testimoniū perhibere consciētia mea in spū sancto: quā tristitia mihi magna est et cōtinuus dolor cordi meo. **O**ptabaz ego ipse anathema esse a xp̄o p̄ fratribus meis q̄ sunt cognati mei s̄m carnē qui sunt israelite: quoz adoptio est filioz: et gloria: et testamentū: et legislatio: et obsequiū: et p̄missa. quoz patres ex q̄bus ē christus s̄m carnem qui est super omnia deus benedictus in secula amen.

Apostolus supra necessitatē et v̄tutem gr̄e demonstrauit. hic incipit agere de origine gratie. v̄truz ex sola dei electione dei: aut dei ex meritis p̄cedētū operū occasiōe accepta: ex eo q̄ indei q̄ videbant diuinis obsequijs mācipati exciderāt a gratia. gētiles autē ad eā erāt admissi: q̄ p̄us fuerāt a deo alieni. p̄mo igit̄ agit de electiōe gētiuz. 2. de casu iudeoz. c. io. **S**ratres volūtas quidez cordis mei etc. **L**irca p̄mū duo facit. p̄mo cōmemorat dignitatē iudeoz. 2. ostēdit quō gētiles ad illā dignitatē sunt assuerti. ibi. **N**ō autē q̄ exciderit etc. **L**irca p̄mū duo facit. p̄mo ap̄l̄s oīdit affectū suū ad gentē iudeoz: ne ea que contra eos dixit vel dicturus est ex odio dicere videret. 2. eoz dignitatē ostēdit. ibi. **Q**ui sunt israelite etc. **L**irca p̄mū duo facit. p̄mo p̄firmat dicēda per simplicē assertionē dicēs. **V**eritatē dico: q̄ maxime cōuenit p̄dicatori: q̄ est testis veritatis. p̄uer. 8. **V**eritatē meditabit̄ guttur meū. **Z**ach. 8. **P**acē et veritatē diligite. **E**t q̄ q̄nq; aliquid veritati quā loquit̄ aliquid mēdaciū iterferit: ad hoc excludēdū subdit. **N**ō mētiōr. **E**ph. 4. **D**eponētes mēdaciū loq̄mini veritatē. **S**c̄do cōfirmat q̄ dicēda sunt p̄ iuramentū que ē quedā p̄firmatio p̄ testimoniū ineffabilis veritatis. **T**ales autē sunt testes sanctorū. p̄mo qdē de? **J**ob. 16. **E**cce in celo testis meus. **E**t iō dicit. **I**n xp̄o iesu. i. per xp̄m iesu qui ē veritas absq; mēdacio. z. corin. 1. **D**ei enī filius q̄ p̄dicatus ē in vobis nō fuit in illo est et nō. **S**c̄do testis infallibilis sanctorū ē eoz cōsciētia. v̄n subdit. **T**estimoniū p̄hibere mihi cōsciētia mea. z. cor. 1. **G**loria n̄ra hec ē testimoniū cōsciētiē n̄re. **E**t q̄ interdū cōsciētia errat nisi per spū sanctū rectificet̄ subdit. **I**n spū sancto. s̄. 8. **S**p̄s spūs testimoniū reddit spūi nostro.

Deinde cū dicit. **Q**uoniā tristitia etc. ostendit suū affectū ad iudeos p̄ dolorē quē de eoz casu patiebat: quez quidē p̄mo exponit. 2. eius signū ponit cū dicit. **O**ptabam etc. **E**xaggerat autē suū dolorē trip̄l̄r. **P**rimo qdē ex eius magnitudine. **Q**uoniā mihi tristitia ē magna: q̄ s̄. ē de magno malo. i. de excidio tāte gētis. **T**ren. 2. **M**agna est velut mare p̄ritio tua. **S**ed hoc videt̄ esse qdē dicit. **E**ccl. 3. **T**ristitiā nō des aie tue: qdē videt̄ sententia stoicoz cōsonare: q̄ tristitiā oīno ab aīo sapiētis p̄p̄lebant. **L**uz. n. tristitia sit de malo p̄fenti: nō pōt̄ sapienti cōpetere: cui nullū malū est p̄fens. **N**ō enī estimabāt aliquid esse bonū nisi honestū: et malū nisi p̄ctm̄. **S**ed hec opinio refellit̄ dup̄l̄r. **P**rimo qdē q̄ corporales defecti: s̄ nō s̄nt simpl̄r mala: q̄bus. s̄. hoies fiāt mali. sunt t̄n quedam mala q̄ nā abhorret. v̄n et d̄ns p̄ his tristat̄ legi. **M**at. thei. 26. **T**ristis est aīa mea vsq; ad mortē. **S**c̄do cum ex charitate hō d̄z suū diligere. p̄ximū sicut seipsus iminet sapiētī tristitia laudabilis de p̄cto. p̄ximi sicut de peccato sup̄p̄t. v̄n ap̄l̄s dicit. z. cor. 12. **E**t lugeā multos ex eis qui peccauerūt. **S**ic igit̄ reprobat̄ seculi tristitia q̄ mor-

tem opat̄: p̄cedēs ex amore seculi: s̄. tristitia que est s̄m deū v̄pote ex diuina charitate p̄cedēs salutē operat̄: vt dicit. z. corin. 7. **E**t talis fuit ista tristitia. **S**c̄do exaggerat eam ex cōtinuitate. v̄nde subdit. **E**t cōtinuus dolor. **N**ō q̄ cōtinuo actu doleret: s̄. s̄m habitū. **J**ere. 9. **U**t plorē die ac nocte interfectos populi mei. **T**ertio exaggerat eam ex sui veritate. cū dicit. **L**ordi meo. non enī erat superficialis: s̄. in corde radicata. **T**ren. 1. **M**ulti gemitus mei et cor meum tremens.

Deinde cum dicit. **O**ptabaz enī etc. ponit signū doloris dicens. **O**ptabā enī ego ipse qui tam feruēs suz in charitate xp̄i vt supra ostensuz est: anathema eē a xp̄o p̄ fratribus meis. **U**bi p̄ sciēdū est q̄ anathema est grecū: et p̄ponit ab ana qdē ē sursum: et thesis qdē est positio. vt dicat anathema q̄si sursum positū: q̄. s̄. cum capiebat̄ aliquid in p̄da qdē nolebāt esse in vsu hoīuz suspēdebāt illud in templo. **E**t inoleuit vsq; adhuc vt ea que sunt separata ab hoīuz cōi vsu: anathema vocarent̄. v̄nde **J**osue. 6. dicit. **S**it ciuitas hec anathema: et oīa que in ea sunt d̄no. **D**icit ergo **O**ptabā ego ipse anathema esse a xp̄o. i. separatus ab eo. **Q**uidē fit dup̄l̄r. vno mō per culpā: per quā aliquis a charitate xp̄i sepatur: eius p̄ceptū nō seruās. **J**oā. 14. **S**i diligitis me mādata mea seruate. **S**ic autē ap̄l̄s nō poterat optare esse anathema a xp̄o p̄ quacūq; causa vt ex supradictis in 8. c. p̄. **E**st enim hoc p̄tra ordinē charitatis quo quis tenet̄ deū super oīa diligere et salutē suā plusq; alioz. **E**t iō nō dicit opto sed optabā. s̄. t̄pe infidelitatis. sed s̄m hoc nihil magnū dicit ap̄l̄s: q̄ tunc etiā p̄pter se volebat esse separatus a xp̄o. **U**nde et quedā glosa exponit qdē dicit. tristitia magna est mihi: de tristitia qua dolebat de p̄terito statu peccati. in quo a xp̄o voluerat esse separatus. alio modo potest aliquis esse separatus a xp̄o. i. a fruitione xp̄i que habetur in gloria. **S**ic autem separari a xp̄o volebat ap̄l̄s p̄ salutē gentiliū nedum p̄ cōuersione iudeoz. s̄m illud phil. 1. **D**esideriū habēs dissolui et cuius xp̄o esse: multo meli⁹ p̄manere in carne necessariū p̄pter vos. **E**t hoc mō dicebat. **O**ptabā. s̄. si fieri posset anathema eē. i. separatus a gloria: vel simpl̄r: vel ad tēpus p̄pter honorē xp̄i qdē est ex cōuersione iudeoz. s̄m illud p̄uerb. 14. **I**n multitudine populi dignitas regis. **U**nde **C**hrystostomus in lib. de cōpūctione cordis. **I**ta totā eius mentē deuicit amor: vt etiā eo qdē p̄ ceteris oībus amabilis erat esse cū xp̄o. rursuz idipsuz: q̄ ita placeret xp̄o p̄tēneret: sed et celoꝝ regna qdē videbat laboz esse remuneratio pro xp̄o nihilominus cedere pateret. **E**t causam tanti affect⁹ ostendit subdēs. **P**ro fratribus meis. v̄nde **E**ccl. 25. dicit q̄ tria sunt p̄bata coraz deo et hoībus: cōcordia frat̄rū. **E**t ne hoc itelligeret̄ de his q̄ erant spūal̄r in xp̄o fratres s̄z illud **M**atth. 23. **D**ēs vos fratres estis subiūgit. **Q**ui sunt cognati mei s̄m carnē. z. corin. 11. **S**emen abrahe sunt et ego.

Deinde cum dicit. **Q**ui sunt israelite. ostēdit dignitatem iudeoz vt eius tristitia videret̄ eē rōnabilis p̄pter p̄stinā dignitatē populi percūtis. p̄pensius enī est malū: dignitatē p̄didisse q̄ nunq; habuisse: vt dicit glosa. **E**t nō solū ex affectu carnali p̄cedens. **O**stēdit autē eoz dignitatem tripliciter. **P**rimo qdē q̄tū ad suā gentē cū dicit. **Q**ui sunt israelite. i. a genere **J**acob descēdētēs. q̄ ē dicitus israel. **H**en. 32. z. z. corin. 11. **I**sraelite sunt et ego. **E**t **B** ad dignitatē p̄tinet. **D**icit. n. deuto. 4. **N**ō ē alia natio tā grādis etc. **S**c̄do oīdit dignitatē illi⁹ gētis ex dei beneficijs: inter que p̄mo ponit spūalia beneficia: quoz vnuz respicit p̄fens. **E**t q̄tuz ad hoc dicit. quozuz est adoptio filioꝝ dei. v̄nde dicit **E**xo. 4. **P**rimogenitus meus israel. **E**t hoc quidē dicit q̄tū ad spirituales viros qui fuerunt

in illo populo. Quātū ad carnales vero supra. s. innuit q̄
acceperunt spiritum seruitutis in timore. Aliud vero be
neficium ponit q̄ respicit futurum cum dicit. Et gloria
s. filiorū dei eis repromissa. In cuius signum legit Exo.
ultimo. De gloria domini impleuit tabernaculus. Deinde
ponit alia beneficia figuralia quorū tria sunt figura pre
sentis spiritualis beneficii. Et horū p̄mū est testamē
tum id est pactum circūcisionis abrae datus. vt d̄r Gen.
17. Quāuis hoc possit referri ad testamētū nouū q̄ p̄mo
iudeis est p̄dicatum. Unde et dominus dicebat Mat. 15.
Non sum missus nisi ad oues que perierūt dom⁹ israel.
Et Je. 31. dicif. Seriam domui israel fedus nouū. Secū
dū ē lex data moysi. Unde et subdit. Legislatio. Ecc. 24.
Legem mandauit nobis moyses. Tertium ē cultus diui
nus cum dicit. Et obsequiū. quo. s. deo seruebant: oibus
alys gentib⁹ seruitibus ydolis. Ysa. 44. Et nunc serue
meus Jacob rectissime quē elegi.

Deinde p̄dit id q̄ p̄tinet ad futurā glāz cū dicit. (Et p̄mis
sa.) Promissio videt. n. implete in veteri testō p̄ x̄p̄s iudeis pre
cipue facte videt. Unde dicit infra. 15. Dico iesus x̄p̄m
ministrum fuisse circūcisionis ad cōfirmandas r̄c. Que
runt aut̄ eis multe promissiones facte de bonis terrenis
vt patet Leui. 26. et Deut. 18. S̄z per illa tēporalia bona
spūalia figurant. Tertio aut̄ describit dignitatē iudeoz
ex origine cum dicit (Quorū patres): q̄. s. fm carnē sunt
p̄geniti ab illis patribus qui fuerunt maxime deo acce
pti. Deut. 4. Dilexi patres tuos et elegi semē eoz. D̄ce
9. Quasi p̄ma poma ficulnec eius vidi patres eoz. Quarto
ostendit dignitatē eoz ex prole cū dicit. Ex quibus et x̄p̄s
est genitus fm carnē. sicut ipse dicit Jo. 4. Salus ex iu
deis est. Et ne hoc parum videat ostendit x̄p̄i dignitatē di
cens. Qui ē super omnia deus benedict⁹ in secula. Amē.
p̄. Jo. ultimo. Sic ē verus deus et vita eterna. In quibus
verbis quatuor hereses destrunt. P̄mo q̄dem mani
chei q̄ dicebat x̄p̄m habuisse corpus fantastici et nō ver
per hoc q̄ dicit fm carnē. Dabet enim verā carnes fm
illud Luc. ultimo. Spiritus carnē et ossa nō h̄z: sicut me
videtis habere. Secūdo heresis Valētini qui dixit x̄p̄m
nō de massa humani generis: s̄z de celo corpus attulisse.
Q̄d q̄dem excludit in hoc q̄ dicit x̄p̄m ex iudeis fm car
nez esse fm illud Matth. 1. Liber generationis iesu x̄p̄i
fily Dauid. Tertio heresis Nestoz qui posuit alium cē
filium hominis alius dei. contra quē apostolus hic dicit.
q̄ ille est ex patribus fm carnem qui ē de⁹ super omnia.
Quarto excludit heresis Arrii qui dicebat x̄p̄m esse mi
norē patre et q̄ ē creatus ex nihilo. Cōtra quorum p̄mū
dicit q̄ est super oīa. Cōtra secūdum q̄ est benedict⁹ per
omnia secula. Hoc enī de solo deo dicendū est q̄ eius bo
nitas duret in secula. Lectio. II.

Non autem q̄ exciderit verbum dei:
Non enim omnes q̄ ex circūcisione
sunt israel: hi sunt israelite: neq; q̄ se
men sunt abrae omnes filij. Sed in
ysaac vocabit tibi semen id est nō q̄
filij carnis: hi filij dei. sed qui filij sunt promis
sionis estimantur in semen. Promissionis. n.
verbū hoc est. Scdm hoc tēpus veniā. et erit
sare filius. Non solum autez illa sed et rebecca
ex vno concubitu habens ysaac patris nostri.
Cum enim nondum nati fuissent aut aliquid
boni egissent aut mali vt fm electionem pro
positum dei maneret: non ex operibus sed ex

vocante dictum est ei quia maior seruiet mi
nori: sicut scriptus est Jacob dilexi: Esau au
tem odio habui.

Postq̄ apostolus posuit dignitatem iudeoz. nunc ostē
dit q̄ ista dignitas nō p̄tinet ad eos qui carnaliter p̄ces
serunt ab antiquis patribus. sed ad spirituale semē q̄ ē
a deo electum. Et p̄mo ostendit q̄ h̄s dignitas pueniat ex
electione diuina. Secūdo ostendit q̄ hec electio cōmuni
ter pertinet ad iudeos et ad gentiles. ibi. (Quos etiā vo
cauit non soluz r̄c.) Circa p̄mū duo facit. P̄mo ostē
dit quō ex electione diuina hoies spirituale dignitatem
consequunt. sc̄do mouet q̄onē de iustitia diuine electio
nis. ibi. (Quid ergo dicemus?) Circa p̄mū duo facit.
p̄mo pponit q̄ intendit. sc̄do ostendit ppositum. ibi. (S̄z
in ysaac r̄c.) Circa p̄mū duo facit. P̄mo ponit firmita
tem diuine electionis. sc̄do ostendit in quibus impleat. ibi.
(Non enim oēs r̄c.) Dicit q̄ p̄mo. Ita dictū est q̄ eo
rum sunt promissa et adoptio filioz et gloria pro quozum
casu ē mihi magna tristitia et cōtinuus dolor. Non aut̄ ē
hoc sic intelligenduz q̄ verbum dei exciderit: id est fru
stratum sit quia et si nō habet locū in quibusdā qui exci
derūt: habet locū in alys. Ysa. 55. Verbū q̄ egreditur ex
ore meo nō reuertetur ad me vacuum r̄c. ps. In eternuz
domine permanet verbum tuum.

Deinde cum dicit. (Nō enī r̄c.) Ostendit quō et in q̄bus
verbū dei exciderit. Circa q̄d cōsiderandū ē q̄ iudei
de duobus precipue gloriabant. videlicet de Abraaz qui
p̄mo accepit pactum circūcisionis a dño. vt d̄r Gen. 17.
Et de Jacob siue israel cui⁹ tota posteritas in populo dei
cōnumerabat. Non aut̄ ita fuit de Ysaac. Nā posteritas
fily eius Esau ad populū dei non p̄tinebat. Unde ap̄tus
ostendit ppositū. P̄mo quidē per cōparationē ad Jacob
dicēs. Non enī oēs q̄ sunt ex israel id ē ex Jacob fm car
nez p̄geniti hi sunt vere israelite: ad quos pertinent dei
p̄missa. sed illi q̄ sunt recti et videntes deū per fidē. Ysa.
44. Rectissime quē elegi. Unde et dñs dicit Nathanae
li. Jo. p̄. Ecce verus israelita in quo volus nō ē. Hoc autē
nomen israel impositū fuit Jacob ab angelo. vt p̄z Gen.
32. Secūdo ostendit idem p̄pter cōparationē ad abraaz
dicēs. Neq; omnes qui sunt carnale semen abrae sunt
spūales abrae filij. Quibus deus benedictionē repromi
sit: sed solum illi q̄ ei⁹ fidē et opera imitant. Jo. 8. Si filij
abrae estis opera abrae facite.

Deinde cū dicit. (S̄z in ysaac r̄c.) Manifestat p̄posi
tuz. Et p̄ q̄tū ad abraā. sc̄do q̄tuz ad Jacob. ibi. (Non
solū aut̄ illa r̄c.) Circa p̄mū tria facit. P̄mo pponit
auctoritatē scripture dicēs. (S̄z in ysaac vocabit tibi se
men.) Hoc dñs dixit abrae vt habet Gen. 21. Ubi ageba
tur de expulsione hysmaelis. Quasi dicat. Non oēs qui
nati sunt carnaliter ab abraā p̄tinet ad illud semē cui fa
cta ē repromissio fm illō Gal. 3. Abrae dicte sūt repromis
siones et semini eius. Sed illi q̄ sunt filies ysaac.

Deinde cur dicit. (Id ē nō qui filij r̄c.) Exponit aucto
ritatē inductaz fm q̄ facit ad ppositū. Ad cui⁹ euidē
tiam accipiendū ē q̄d ap̄tus dicit Gal. 4. Abraā duos fi
lios habuit: vnū de ancilla et aliū de libera. sed q̄ de ancil
la. s. hysmael fm carnē natus ē: q̄. s. fm legē et cōsuetudi
nem carnis ex iuuēcula natus ē: qui aut̄ ex libera. s. ysaac
per repromissionē et nō fm carnē. i. nō fm carnis legez et
cōsuetudinē: q̄ nat⁹ ē ex sterili et vetula vt habet Gen. 18.
Quāuis sit natus fm carnē. i. fm substantiā carnis quā ac
cepit a parētibus. Ex quo apostolus hic accipit q̄ illi nō
adoptant in filios dei qui sunt filij carnis. i. ex hoc ip̄o q̄
fm carnē p̄geniti sunt ab abraā: sed illi estimant i semine

quibus facta est repromissio q sunt filij pmissionis. i. illi q ex gra pmissionis diuine facti sunt filij abrae: sicut imitacionem fidei: sicut illud Matth. 3. potes est deus de la pidib⁹ his suscitare filios abrae. Sicut et hysmael s³ car nem natus no e computatus in semine: sed ysaac per re pmissionem nat⁹. (Tertio. ibi. Repromissiois eni rē.) Probat conuenientem fuisse suā expositionē qua p ysaac significari dixit eos qui sunt filij promissiois: q. s. Ysaac per promissiones natus ē. Unde dicit. (Promissiois. n.) Hoc verbū est qd angelus imo dominus in angelo dixit ad abraaz Hen. 18. Scdm hoc tempus veniam: quo signi ficatur tempus gratie. Gal. 4. Cum venit plenitudo tem poris misit filium suum. (Et erit sare filius.) s. per gra tiam repromissiois. Unde r Gal. 4. dicitur. Ut adoptio nem filiorum reciperemus.

(Deinde cū dicit. (Non solum autez illa rē.) Manifestat ppositū quātum ad Jacob. Et pmo ponit qd inten dit. Scdo manifestat ppositū. ibi. (Lū. n. nōdū nati rē.) Dicit ergo pmo. Non solū illa. s. fara habuit filiū de quo facta ē pmissio. ed r rebecca habens in ytero duos filios: quoz vnus pertinebat ad pmissionem alius ad carnem solum: r hoc ex vno concubitu Ysaac patris nostri. Dicit eni Hen. 25. De ysaac rogauit pro vxore sua eo q sterilis esset: r dedit dominus rceptuz rebecca r collidebant in ventre eius paruuli. (Et ē notandū q hoc aplūs indu cit contra iudeos qui reputabant se dei gratiaz adeptu ros propter merita p^{ri}m: contra quos dicit de yris iustis Ezech. 14. Qd filium r filiaz nō liberabunt sed ipsi in iu stitia sua liberabuntur. Unde r Joānes iudeis dicebat. Matth. 3. Ne ceperitis dicere patrē habemus abraā rē. (Contra hoz opinionēz ergo pmo induxerat q de fi lijs abrahe vnus erat electus r alius reprobatus. Pos sent autē b ascribere vel diuersitati matruz: qz hysmael natus est de ancilla: r Ysaac de libera: vel diuersitati me ritoruz patris: qz hysmaelē genuit icircūcisus. Ysaac autē circūcisus. Ut igit omne subterfugium excludat indu cit exēpla vbi vnus eligit r alius reprobat eorum q non solum ab vno patre: sed etiam ab vna matre sunt geniti r eodem tempore imo ex vno cōcubitu.

(Deinde cum dicit. (Lū nōdum rē.) Ostēdit ppositum r pmo per auctoritatem Hen. 2. Per auctoritates pphē. ibi. (Sicut scriptus est rē.) (Circa p^{ri}mū tria facit. Pri mo designat tempus pmissiois: r dicit q per repromissio nem ē vnus filiorū rebecca alij platus: cum nōdum nati fuissent. Et sicut per superiora exclusit opinionē iudeoz de meritis patris confidentium. ita etiam per hoc exclu dit errorem manicheoz qui diuersitatē eoz que homi nibus accidunt natiuitati ascribūt. vt. s. vniuscuiusqz vi ta r mors disponat sicut cōstellationē sub qua natus ē. cō tra qd dicit Jere. 10. A signis celi nolite metuere que gē tes timent. Subdit autē. (Aut aliquid egissent boni aut mali) vbi excludit error pelagianoz qui dicūt s³ meri ta precedentia gratiam dari: cū tamē scriptum sit Tit. 3. Non ex operibus iustitie que fecimus nos: sed sicut suam misericordiā nos saluos fecit. Utrumqz autez hoz ostē ditur falsum: per hoc q ante natiuitatē r ante opera vn⁹ filioz rebecca alteri ē platus. Excluditur per hoc etiā error origenis q posuit aias hoium simul cū angelis esse creatas: r q p meritis eoz que ibi egerunt bñ vel male diuersitatem vite sortiunt. sicut quē nō posset eē verū qd hic dicit. cū nōdum aliquid mali vel boni egissent. Cōtra hoc autē ē qd dicit Job. 38. Ubi eras cum me laudarent astra matutina: r iubilarent oēs filij dei: Possent. n. secū dum. Origenis errozē rñdere. Eram iter ipsos dei filios iubilantes. Scdo ostēdit quid accipi posset ex ipsa promif

sione: qz vnus geminoz in ytero existentū alteri ē prela tus dicēs. Ut ppositum dei. s. volētis vnū pre alio ma gnificare: maneret id est firmū eēt. r hoc nō sicut merita: sed sicut electionē. id est inquātū ipse deus spōtanea volū tate vnū alteri pēlegit. nō qz sanctus erat s³ vt sanctus eēt. sicut illud Eph. 1. Elegit nos in ipso añ mundi cōstitu tionem vt essemus sancti. Hoc autē ē ppositū pdestina tionis de quo ibidē dicit. P^{re}destinati sicut ppositum volūtatis eius. Tertio ponit pmissionē dicens. Non ex operibus que nulla pcesserunt vt dictū ē: sed ex vocante id est q ipa gratia vocātis de quo supra dictū ē. Quos p^{re} destinauit hos r vocauit. dictū ē ei. s. rebecca: qz maior. s. Esau seruiet minori. s. Jacob. Quod quidē tripliciter pōt intelligi. Vno mō sicut eoz personas. r sic intelligitur esau seruisse Jacob. nō directe s³ occasionaliter inquātū pse cutio quā ei intulit in eius bonū cessit sicut illud puer. ii. Qui stultus ē seruiet sapienti. Scdo pōt referri ad popu los ex ytroqz pgenitos: qz idumei aliquādo fuerūt sub iecti israelitis sicut illud ps. In idumeam extēdaz calcia mentū meum. Et hoc videt cōpetere bis q pmittunt in gen. P^{re}mittunt. n. duo populi ex vtre tuo diuidēt po pulus populū superabit r maior minori seruiet. Tertio pōt intelligi figuratē dictū vt per maiore itelligat populus iudeoz: qui pmo adoptionem filiationis accepit. scdm illud Exo. 4. Primogenitus meus israel. Per mi nozem autē figurat populus gētilium qui posterius ē ad fidem vocatus. qui et figurat per filius pdiguz Luc. 15. Maior gē populus seruiet minori inquātū iudei sūt nostri capfary custodiētes libros ex gibus nostre fidei testimo niū perhibetur Joā. 5. Scrutamini scripturas.

(Deinde cum dicit. (Sicut scriptus est rē.) Probat ppo sitū ex auctoritate pphete dicēs. Sicut scriptus est. s. pmo Malach. pphete ex psona dei dicentis. Jacob di lexi. Esau autē odio habui. Dicit autē hic qdam glo. Qd id qd supra dictū ē maior seruiet minori: dicit ē sicut psciam. qd autē hic dicit ē itelligēdum sicut iudicium. qz. s. de⁹ pro pter bona opera dilexit Jacob: sicut r oēs factos diligit. puer. 8. Ego diligentes me diligo. Esau vero odio habui ppter peccata sicut scriptū ē. Ecc. 12. Altissim⁹ odio pec catores habet. Sed qz dilectio hominis puenit a dile ctione dei sicut illud ifra. 10. Non quasi nos dilexerimus deum: sed quā ipse prior dilexit nos: opz dicere q añ Ja cob dilectus sit a deo q ipse deū dilexerit. Nec pōt dici q deus ex tempore eum diligere inceperit. Alioqz eius affectus esset mutabilis. Et ideo oportet dicere q deus ab eterno Jacob dilexit. vt dicitur Jere. 31. In charitate ppetua dilexi te. Est autē in his verbis apli cōsiderādus qz tria ponit in deo pertinētia ad sanctos. videlicet ele ctione per quā itelligit pdestinatio r electio dei: q quidē realiter sunt idē in deo s³ differūt rōne. Nā ipsa dei dile ctio dicit sicut q vult bonum alicui absolute. Electio autē dicit sicut q p bonum qd alicui vult eū alteri pferit. pdesti natio autē est sicut q hoīem dirigit in id bonū qd ei vult: diligendo r eligendo. r iō sicut rōne pdestinatio seqt dile ctione: sicut r volūtas de fine nāliter pcedit directionēz aliquoz in finē. Electio autē r dilectio aliter ordinant in deo r in homine. In homine. n. electio pcedit dilectionēz. voluntas enim hoīs mouetur ad amandū ex bono qd in re amata considerat rōne cuius ipam pēlegit alteri et preelecte suū amorem ipendit. Sed voluntas dei est cā omnis boni: qd est in creatura. r ideo bonum per qd vna creatura pferitur alteri per modū electionis consequit voluntatem dei q est de bono illius: q pertinent ad rōne dilectionis. Unde non propter aliquod bonū qd in ho mine eligat deus eum diligit. sed potius eo q ipsum di

ligit presertim eum alijs eligendo. Sicut autem dilectio de qua hic loquitur pertinet ad eternam dei predestinationem: ita est odium de quo hic loquitur pertinet ad reprobationem qua deus reprobatur peccatores. Nec est dicendum quod ista reprobatio sit temporalis: quia nihil temporale est in voluntate diuina: sed est ab eterno. quod quidem quantum ad aliquid conuenit cum dilectione vel predestinatione. quantum autem ad aliquid differt. Conuenit quod dem quantum ad hoc quod sic predestinatio est preparatio glorie ita reprobatio est preparatio pene. Esa. 3. Preparata est ab heri propheta a rege preparata. Differt autem quantum ad hoc quod predestinatio importat preparationem meritorum quibus puenit ad gloriam. sed reprobatio importat preparationem peccatorum quibus puenit ad penam. Et ideo prescientia meritorum non potest esse aliqua ratio predestinationis: quia merita presciant cadunt sub predestinatione. sed prescientia peccatorum potest esse aliqua ratio reprobationis ex parte pene quod preparatur reprobatis in quantum. s. deus pponit se puniendum malos ppter peccata que a seipsis habent non a deo. Iustus autem pponit se premiandum ppter merita que a seipsis non habet. Osee. 13. Perditio tua israel. tantum ex me auxilium tuum.

Lectio. III.

Quid ergo dicemus. Nunquid iniquitas apud deum? Absit. Moyse enim dicit. Miserebor cui misertus suus et misericordias prestabo cui miserebor.

Igitur non volentis neque currentis: sed misertus est dei. Dicit enim scriptura pharaoni: Quia in hoc ipsum excitavi te ut ostendam in te virtutem meam. et ut annuncietur nomen meum in vniuersa terra. Ergo cuius vult miseretur. et quem vult indurat.

Postquam promissit apostolus quod si deus electionem vnus alteri preferat non ex operibus: sed ex gratia vocantis: hic ingrit de iustitia huius electionis. Et primo pponit dubitationem. scilicet soluit. ibi. (Absit. Moyse etc.) Tertio obicit contra solonem. ibi. (Dicis itaque mihi quod ad hoc etc.) Dicit ergo primo. Dicitur est quod deus sine merito pcedere vnus eligit et alterum reprobatur. Quid ergo dicemus? Nunquid per hoc pbari potest quod sit iniquitas apud deum. videtur quod sic. Pertinet enim ad iustitiam in distributionibus: vt equaliter equalibus distribuatur. homines autem remota differentia meritorum sunt equaliter. Si ergo absque consideratione meritorum deus equaliter distribuit vnus eligens et alium reprobatur. videtur quod sit in eo iniquitas quod est contra illud quod dicitur Deuter. 32. Deus fidelis et absque vlla iniquitate. ps. Iustus es domine et rectum iudicium tuum. Est autem sciendum quod origenes hanc obiectionem soluere volens incidit in errorem. Pponit enim in suo patriarchon deus ab initio solus creaturas spirituales fecisse. et omnes equales ne ex eorum inegalitate posset secundum rationem predictam iniquitas deo ascribi. sed postea creaturarum diuersitas subsequuta est ex diuersitate meritorum. Nam illarum creaturarum spiritualium quoddam per amorem conuerse sunt ad deum plus vel minus. et scilicet hoc distincti sunt ordines angelorum. quedam vero auerse sunt a deo plus vel minus. et secundum hoc alligatae sunt corporibus vel nobilibus vel ignobilibus. quedam quidem celestibus corporibus. quedam autem corporibus demonum. quedam autem corporibus hominum. et secundum hoc ratio condendi et distinguendi creaturas corporeas est ppeti spiritualis creature quod est contra id quod gen. p dicitur. Vidit deus cuncta que fecerat et erant valde bona. per quod datur intelligi quod causa pcedendi creaturas corporeas est bonitas. vt dicit Augustinus. de ciuitate dei. Et ideo hac opinione reiecta. videndum est quod

liter apostolus dubitationem soluat cum dicit (Absit Moyse enim dicit etc.) Et circa hoc duo facit. primo soluit obiectionem predictam quantum ad dilectionem sanctorum. scilicet quantum ad odium seu reprobationem malorum. ibi. (Dicit enim scriptura etc.) Circa primum duo facit. primo proponit auctoritatem scripture. ex qua pcedit solutio. scilicet ex ea conclusionem inducit. ibi. (Igitur non volentis etc.) Inducit autem auctoritatem que habet Exo. 33. Ubi dixit dominus moyse secundum litteram nostram. Miserebor cui voluero et clemens ero in quem mihi placuero. sed apostolus inducit eam secundum litteram. lxx. dicens. Moyse enim dixit dominus. Miserebor cui misereor et misericordias prestabo cui miserebor. vbi secundum superficiem littere omnia bona nostra dei misericordie ascribuntur secundum illud Esa. 63. Miserationum domini recordabor: laudem domini super omnibus que reddidit nobis. Et Terentius. 3. Misericordie domini quod non sumus consumpti. multe enim sunt miserationes eius. Exponit autem hec auctoritas in glo. dupl. et secundum hoc ex auctoritate hac dupliciter soluitur questio et obiectione vno modo sic. Miserebor cui misereor id est illi qui est dignus misericordia. et ad maiorem expressionem iterat dicens. Misericordiam prestabo cui misereor. id est cui dignum iudico misereri. sicut et in ps. dicitur. Misertus est dominus timentibus se. Et secundum hoc licet misericorditer sua impendat tamen ab iniustitia excusat. quia dat quibus dandum est et non dat cui dandum non est secundum rectitudinem sui iudicij. Sed misereri cui dignum est potest intelligi dupliciter. vno modo vt intelligatur aliquis dignus misericordia. ppter opera preexistencia in hac vita licet non in alia vt posuit origenes quod pertinet ad heresim pelagianorum qui posuerunt gratias dei hominibus secundum merita dari. Sed stare non potest quia sicut supra dictum est ipsa est bona merita sunt homini a deo et sunt predestinationis effectus. Alio modo potest intelligi vt aliquis dicatur dignus misericordia. non ppter aliqua merita pcedentia gratiam: sed ppter merita subsequentia. puta vt dicamus quod deus dat aliquid gratiam et pposuit eam ab eterno illi se daturum quem presciuit ea bene fore vsurum. Et secundum hoc intelligit glo. quod misereri cui miserendus est. Unde dicit. Miserebor cui miserus ero id est illi miserebor vocando: et gratiam apponendo cui prescius ero quod misericordiam daturus essem sciens illum conuertendum et apud me pmanurum. Sed videtur quod nec hoc conuenienter dici possit. Manifestum est enim quod nihil potest poni vt ratio predestinationis quod est predestinationis effectus etiam si accipiat pro vt est in dei prescientia. quia ratio predestinationis preintelligitur predestinationi. effectus autem in ipsa includitur. Manifestum est autem quod omne dei beneficium quod homini confert ad salutem est diuine predestinationis effectus. diuinum autem beneficium non solum extendit se ad infusionem gratie qua homo iustificatur: sed etiam ad gratie usum sicut etiam in rebus naturalibus non solum causat ipsas formas in rebus: sed etiam ipsos motus et operationes formarum eo quod deus est principium omnis motus cuius operatione cessante a mouendo ex formis nullus motus vel operatio sequitur. Sicut autem se habet habitus gratie vel virtutis in anima ad vsus ipsius: sic se habet forma naturalis ad sua operationes. Et ideo dicitur Esa. 26. Omnia opera nostra operatus es in nobis domine. pprobat autem hoc speciali ratione aristoteles de operibus voluntatis humane. Cum enim homo habeat potentiam ad opposita. puta ad sedendum vel non sedendum oportet quod reducatur in actum per aliquid aliud. Reducitur autem in actum alterius horum per consilium ex quo vnus oppositorum peligit alteri. Sed cum iteque homo habeat potentiam consiliandi vel non consiliandi oportet eum esse aliquid per quod reducatur in actum consilij. Et cum in hoc non sit pcedere in infinitum: oportet esse aliquid principium extrinsecum superius homine quod ipsum moueat

Ad romanos

ad consiliandum. et hoc non est aliud quam deus. Sic igitur ipse usus gratie est a deo nec propter hoc superfluit habitus gratie sicut nec superfluit forme naturales quibus deus in omnibus operibus quod sic dicitur Sapientia 8. Ipse disponit omnia suaviter. quod scilicet pro suas formas omnia inclinant quasi sponte in id ad quod ordinantur a deo. Sic igitur non potest esse quod merita consequentia gratiam sint ratio miserandi aut predestinandi. sed sola dei voluntas secundum quam misericorditer aliquos liberat. Manifestus est enim quod iustitia distributiva locum habet in his que dantur ex debito. puta si aliqui meruerunt mercedem vel plus laborantibus maior merces donec. non autem habet locum in his que sponte et misericorditer aliquis dat. puta si aliquis duos pauperes in via inueniens et det uni quod potest vel disponit in elemosinam dare. non est iniquus sed misericors. Similiter si aliquis duobus eque ipsum offendentibus uni dimittat offensam et non alteri: est misericors uni et iustus ad alterum: neutri vero iniquus. Cum enim omnes homines propter peccatum primi pariter damnationi nascantur obnoxii: quos deus pro suam gratiam liberat. sola misericordia liberat: et sic quibusdam est misericors quos liberat. quibusdam autem iustus quos non liberat. neutris autem iniquus. Et ideo apostolus quoniam soluit per auctoritatem que omnia diuine misericordie ascribit. Sciendum est tamen quod dei misericordia secundum tria attenditur. primo quod est secundum predestinationem qua ab eterno preposuit aliquos liberare. secundum. Misericordia eius ab eterno et in eternum. Secundo secundum vocationem et iustificationem quibus homines saluat ex tempore. Tertio. Secundum suam misericordiam saluos nos fecit. Tertio magnificando per gloriam quam liberat ab omni miseria. secundum. Qui coronat te in misericordia et miserationibus. Et ideo miserebor. scilicet vocando et iustificando cui misereor predestinatio et misericordiam prestabo: finaliter glorificando eum cui misereor vocatio et iustificatio. Et hic sensus magis concordat cum nostra littera que dicit Misereor cui volueris: et clemens ero cui mihi placet. Ubi manifeste non meritis sed soli diuine voluntati ascribitur diuina misericordia.

Deinde cum dicitur. (Igitur non volentis etc.) Concludit propositum ex premissa auctoritate. Et potest hec conclusio multiplex intelligi. Uno modo sic. Igitur ipsa salus hominis non est volentis neque currentis: id est non debet alicui per aliquam eius voluntatem vel exteriori operationem: quod dicitur cursus secundum illud. i. corin. 9. Sic currite ut comprehendatis. Sed est miseretis dei. id est procedit ex sola dei misericordia. ut maxime sequitur ex auctoritate adducta. Deuter. 9. Ne dicas in corde tuo. propter iustitiam meam introduxit me dominus ut terram hanc possiderem. Potest autem et aliter intelligi ut sit sensus. Omnia procedunt ex dei misericordia. Igitur non est volentis. scilicet velle neque currentis. scilicet currere: sed utriusque est miseretis dei. secundum illud. i. corin. 15. Non autem ego: sed gratia dei mecum. Et Io. 15. Sine me nihil potestis facere. Sed si hoc solum in hoc verbo intellexerit apostolus: cum est gratia sine libero arbitrio hominis non velit neque currat. potuisset econuerso dicere. non est miseretis dei sed volentis et currentis: quod aures pie non ferunt. Unde plures aliquid est ex his verbis intelligendum. ut scilicet principalitas gratie dei attribuat. Semper enim actio magis attribuitur principali agenti quam secundo dario. puta si dicamus quod securis non facit arcem sed artifex per securim. voluntas autem hominis mouet a deo ad bonum. Unde supra. 8. dictum est. Qui spiritu dei agunt hi sunt filii dei. Et ideo operatio interior non est homini principaliter sed deo attribuenda. Phil. 2. Deus est qui operatur in vobis velle et perficere per bona voluntate. Sed si non est volentis velle neque currentis currere: sed dei mouentis ad homines. videtur quod homo non sit dominus sui actus quod pertinet ad libertatem arbitrii. Et ideo dicendum est quod deus omnia mouet sed diuersimode in quantum. scilicet vni quodque mouet ab eo secundum modum nature sue. Et sic homo mouet a deo ad volendum et currendum per modum libere voluntatis. Sic ergo

velle et currere est hominis ut libere. non autem est hominis ut principaliter mouentis: sed dei.

Deinde cum dicitur. (Dicit enim scriptura etc.) Soluit questionem premissam quantum ad reprobationem malorum. Et primo inducit auctoritatem. secundo infert conclusionem. ibi. (Ergo cui vult miseretur etc.) Dicit ergo. Ita ostensum est quod non est iniquitas apud deum quantum ad hoc quod ab eterno reprobat malos. Dicit enim scriptura ex ore dei. Exo. 9. Quia in hoc ipsum excitavi te vel seruavi te secundum aliam litteram. ut ostendam in te virtutem meam ut annuncietur nomen meum in vniuersa terra. Nostra autem littera sic habet. Et idcirco posui te ut ostendam in te fortitudinem meam ut enarret nomen meum in omni terra. Ubi primo considerandum est quid deus circa reprobos faciat. quod ostendit dicens. In hoc ipsum seruavi te id est dignus eras mori propter mala que feceras. supra primo. Qui talia agunt digni sunt morte. Sed tamen non statim tibi mortem induxi. sed seruavi te in vita eo fine quo sequitur. ut scilicet ostendat etc. Et in hoc est sensus potest legi quod dicitur. Excitavi te: id est cum apud me pro tuis meritis mortuus esses concessi tibi vitam quasi te excitare. In quo apparet quod deus iniquitatem reprobis non facit cum ipsi ex suis meritis essent digni statim consumi. sed hoc ipsum quod eos seruat in vita procedit ex nimia sua bonitate. Iere. 10. Corripe me domine: veritatem enim in iudicio. et non in furore tuo. ne forte ad nihilum redigas me. Alio modo potest intelligi. excitavi te in peccatum ut deterior fias. Quod quidem non est intelligendum hoc modo quod deus in homine causet malitiam. sed est intelligendum permissiue. quod scilicet ex iusto suo iudicio permittit aliquos ruere in peccatum propter preces iniquitates. sicut supra primo dictum est. Tradidit eos deus in reprobum sensum. Sed aliquid amplius videtur mihi in hoc esse intelligendum. quia videlicet instinctu quodam interiori mouentur homines a deo ad bonum et ad malum. Unde Augustinus dicit in libro de gratia et libero arbitrio quod deus operatur in cordibus hominum ad inclinandas eorum voluntates quocumque voluerit. siue ad bona per suam misericordiam: siue ad mala per meritis eorum. Unde et deus dicitur sepius suscitare aliquos ad bonum secundum illud dicitur. 13. Suscitauit deus spiritum pueri iunioris. Dicitur et suscitare aliquos ad malum faciendum. secundum illud Esa. 13. Suscitabo medos qui sagittam paruulos iterficiant. aliter tamen ad bona. aliter ad mala. Nam ad bona inclinat hominum voluntates directe et per se: tanquam actor bonorum. ad malum autem dicitur inclinare vel suscitare homines occasionaliter. in quantum scilicet deus homini aliquid proponit vel interius vel exterius. quod quantum est de se est inductiuum ad bonum: sed homo propter suam malitiam peruerse utitur ad malum. supra secundo. Ignoras quoniam benignitas dei ad penitentiam te adducit. secundum autem duritiam tuam et cor impenitens thesaurizas tibi iram in die ire. Et Job. 24. Dedit ei deus locum penitentiae et ille abutitur eo in superbia. Et similiter deus quantum est de se interius instigat hominem ad bonum. puta regem ad defendendum iura regni sui vel ad puniendum rebelles. Sed hoc instinctu bono. malus homo abutitur secundum malitiam cordis sui. Et hoc patet. Esa. 10. Ubi dicitur de assur. Ad gentem fallacem mittam eum contra populum furore mei madabo illi ut auferat spolia etc. Et post. Ipse autem non sic arbitrabitur: et cor eius non ita estimabit. sed ad conterendum erit cor eius. Et hoc modo circa pharaonem accidit qui eum a deo excitaretur ad regni sui tutelam abusus est hac excitatione in crudelitatem. Et ideo oportet considerare quo fine deus ista partem faciat et partem permittat. Est enim considerandum quod deus operatur in creaturis ad suam manifestationem secundum illud supra primo. Inuisibilia dei per ea que facta sunt intellecta conspiciuntur. Unde et hoc excitatio in hoc ipsum ordinatur et quantum ad partes ut ostendat in te virtutem meam. Exo. 14. Uiderunt

filij israel manū magnā quā exercuerat dñs cōtra egyptios. Et q̄tū ad absentes vt annunciet nomen meum in vniuersa terra. ps. Annūciate iter gētes gloriā eius. Sic igitur p̄ q̄ quātum ad hoc nō est iniquitas apud deū quia vti creatura sua s̄m eius merita ad gloriā suā. Et in h̄ eodem sensu potest exponi si dicatur. Posui te id est ordinavi malitiam tuam ad gloriā meam. deus enī malitiam ordinat sed nō causat.

¶ Deinde cū dicit. (Ergo cui vult miserē rē.) Infert cōclusionē quādam ex vtraq; auctoritate supra iuducta. Nā ex eo q̄ dictū est miserebor cui misereor: cōcludit. Ergo cui vult miserē. ps. Misertus est dñs timētib; se. Ex eo vero q̄ dictū ē. In hoc ip̄m excitauit te: cōcludit. Et quē vult idurat. Esa. 63. Indurasti cor nostrū ne timeremus te. Ecc. 33. Ex ipsis benedixit et exaltauit. et ex ipsis maledixit et humilauit. Et q̄dem q̄ dicit de dei mīa dubitationē nō h̄z: suppositis hīs q̄ p̄missa sunt. ¶ S̄z circa indurationē videt esse duplex dubitatio. Primo q̄dem q̄ duritia cordis ad culpā p̄tinere videtur. s̄m illud. Ecc. 3. Cor durū male habebit in nouissimo. Si ergo deus idurat. sequit q̄ sit actor culpe. Lōtra q̄ dicit. Ia. p̄. De; intentator maloz est. ¶ Ad q̄d dōm q̄ de; nō dicit indurare aliquos directe quasi in eis causet malitiā. sed indirecte. inquātū. s̄. ex his q̄ facit in hoīe intus vel extra hō sumit occasionē peccati. et hoc ipse de; p̄mittit. Unde nō dicit idurare q̄si imittēdo malitiā s̄z nō apponēdo gr̄as. ¶ 2ª dubitatio est q̄ ipsa obduratio nō videt diuine voluntati posse ascribi cū scriptū sit. p̄. Thef. 4. Nec evolūt eas dei sanctificatione vestra. Et p̄. thi. z. Qui vult oēs homines saluos fieri. ¶ Ad q̄d dōz est: q̄ tā mīa q̄ iustitia dispositionem voluntatis important. Vñ sicut miseratio attribuit diuine voluntati: ita et id q̄ est iustitie. Sic ergo intelligendū est cui vult miseretur. s̄. per suam misericordiam et quē vult idurat per suā iustitiā. q̄ illi quos idurat hoc merentur vt indurent ab ip̄o. vt supra p̄mo capitulo dictum est.

Lectio. III.

Dicis itaq; mihi. Quid adhuc queritur. Voluntati enim eius quis resistit? O homo tu quis es: qui respondes deo? Nūquid dicit figmentū ei q̄ se finxit qd me fecisti sic? An nō habet potestatem figulus lutū ex eadem massa facere aliud q̄dem vas in honorez. aliud vero ī cōrumeliā. Q̄ si deus volens ostendere iram et noraz facere potentiam suam: sustinuit in multa patientia vasa ire apra in interitum vt ostenderet diuitias glorie sue in vasa misericordie que preparauit in gloriā.

¶ Posita solutione p̄missae questionis. Dic apostolus cōtra ip̄am solutionē obicit et p̄cipue contra vltimā cōclusionem qua dictum est. Cuius vult miserē: et quem vult idurat. p̄mo ergo ponit obiectionem. sc̄do solutionem. ibi. (O homo tu quis es rē.) Dicit ergo p̄mo. Dictū est q̄ deus cuius vult miserē et quē vult idurat. (Dicis itaq; mihi.) Quid adhuc querit id est quid oz vltius querere de causa bonoz et maloz que hic agunt. cur oīa voluntati diuine attribuant que est causa sufficiēs. eo q̄ nullus potest ei resistere. Unde sequit. Voluntati eius quis resistet? Ecc. p̄. Proposui in animo meo querere et inuestigare sapiēter de oībus que fiunt sub sole. Vel aliter. Quid adhuc querit. id est cōqueritur deus de hoīb; quādo peccāt. sic. Esa. p̄. S̄tilios enutriui et exaltaui rē. Jo

aut videtur iustā querimoniā nō habere q̄ ex voluntate ei totū p̄cedit. cui nullus p̄t resistere. Unde subdit. Voluntati eius quis resistet? Vel aliter. Quid adhuc queritur. s̄. ab homine vt faciat bonum vel malum. Mich. 6. Indicabo tibi o homo quid sit bonum et quid de; requiratur a te rē. Frustra autem requirit ab aliquo qd nō est in eius potestate. Nihil autem in hoīs potestate esse videt. s̄m p̄dicta q̄bus omnia diuine voluntati vident ascribi. cui resisti nō potest. Sequit. Voluntati enim eius quis resistet? Quasi diceret. Nullus. Hester. 13. Nō ē q̄ tue possit resistere voluntati. Et hec videt esse intentio apli.

¶ Deinde cū dicit. (O homo tu quis es rē.) R̄ndet tacite questionē. ¶ Ad cuius responsionis intellectū cōsiderandū est: q̄ circa electionē bonoz et reprobationē malorum duplex questio p̄t moueri. Una quide; in generali quare deus velit quosdam indurare et quosdam misereri. Alia vero in speciali quare velit hui; misereri et hūc vel illū indurare. Et p̄t q̄dem ratio huius q̄onis assignari. sc̄do autem questionis nō p̄t assignari ratio nisi simplex dei voluntas. cuius exemplū p̄ in rebus humanis. Si enim aliquis edificare volens haberet multos lapides similes et eāles cōgregatos posset ratio assignari q̄ re quosdam ponat in summo et quosdam in imo ex parte finis. q̄ ad p̄fectionem domus quā facere intendit regit et fundamentū qd habet lapides in imo. et cacumē parietis qd habet lapides in summo. Sed quare ponat hos lapides in summo et hos in imo nō habet aliqua rōnem nisi q̄ artifex voluit. ¶ P̄mo igit apls r̄ndet dubitationē q̄tū ad questionē sc̄dam quare. s̄. huius hominis misereatur et illū induret. 2^a q̄tū ad questionē p̄mā. q̄re. s̄. quibusdam misereatur et quosdam induret. ibi. (O si volēs deus rē.) ¶ Circa p̄mū tria facit. Primo arguit p̄sumptionē q̄retis. 2ª iducit auctoritatē que questionē soluit. ibi. (Nūquid dicit figmentū rē.) Tertio exponit auctoritatē. ibi. (An nō habet potestatem rē.) Dicit ergo p̄mo. O homo qui es fragilis et ignorās tu q̄s es q̄ respondes deo vñ sufficis ad respondendū ei si voluerit tecū iudicio cōtendere. Job. 9. Si voluerit cōtendere iudicio cū illo nō poterit ei respondere vnū pro mille. Et sicut dicitur Job. 39. Qui arguit deū debz ei r̄ndere. In quo datur intelligi q̄ homo nō debet scrutari rōnem diuinoz iudicioz cū intentione apprehendēdi eo q̄ excedant rōnem humanam. Ecc. 3. Altiora te ne quesieris. Prouer. 25. Per scrutator maiestatis opprimeat a gloria.

¶ Deinde cū dicit. (Nūquid dicit figmentū rē.) Inducit auctoritatē: que habet Esa. 45. Nūquid dicit lutū figulo suo. Quid facis et opus tuum sine manib;. Ubi considerādū est q̄ si aliq̄s artifex ex materia vili faciat vas pulchrum et nobilibus actib; accommodatū totū ascribit bonitati artificis. puta si ex luto faciat scutellas et r̄ceos ad nobilē mensam decentes. Si vō ex vili materia puta ex luto faciat vas accommodatū vilib; vsibus puta coquinae vel h̄ officijs nō posset vas conqueri si rationē haberet. posset. n. conqueri si ex materia p̄ciosa que placet artificis opationi puta ex auro et lapidibus p̄ciosis faceret vas ad vilia officia deputatū. Diuina autē natura vilitatem h̄z ex sua materia: q̄ vt dicit gen. 2°. Ecce de; hominem de limo terre. s̄z maiorē vilitatez habet ex corruptione p̄ti q̄ p̄ vnū hoīez in hunc mūdū intrauit. Et ideo hō luto merito cōparat. Job. 30. Cōparat; suz luto et assimilatus suz familie et cineri. Unde qcquid boni h̄z homo debz bonitati diuine q̄si peritie figuli ascribere. Esa. 64. Nunc dñe pater es tu: nos vero lutum. et fictor noster tu: et opus manū tuarum oēs nos. Si vero deus hoīem ad meliora p̄moueat sed in sua infirmitate eum dimittens

Ad romanos

deputat eum ad infimum usum nullam ei facit iniuriam ut possit iuste de deo conqueri.

¶ Deinde cum dicit. (An nō hz potestates rē.) Exponit ap̄lus vba p̄phe. Quasi dicat. Hoc est dictū. Signētum id est vas fictile nō posset dicere fictori qd mē fecisti sic. qz figulus liberā potestātē hz ex materia luti opus face- re qdēq; sibi placuerit. Un̄ dicit. An nō hz potestates. s. liberam figulus luti qui. s. opat̄ in vili materia; ex eadez massa. s. vilis materie facere absq; alicuius iniuria aliud qdē vas in honorē id est in honorabiles vsus. aliud vō in cōtumeliā id est in vsus viliores. z. tbi. z. In magna eniz domo nō soluz sunt vasa aurea z argentea: sed ēt lignea z fictilia. z qdā qdē in honorē. quedā aut̄ in cōtumeliā. Et s̄t̄ deus liberā potestātē hz facere ex eadē corrupta materia humani generis sicut ex quodaz luto nulli faciēdo iniuriā quosdā hoies preparatos in gloriā: quosdam aut̄ in miseria derelictos. Jere. is. Sicut lutū in manu figuli. ita in manu mea vos domus israel.

¶ Deinde cū dicit. (O si volēs deus rē.) Soluit p̄mam qōnē. s. quare deus velit quibusdā misereri z quosdā in miseria derelinquere. siue quosdā eligere z quosdā repro- bare. ¶ Circa qd cōsiderandū est qz finis oīuz diuinorū operū est manifestatio diuine bonitatis. puer. iō. Uniuer- sa p̄pter semetipm̄ opatus est dñs. Un̄ supra p̄mo dictū est qz iuisibilia dei p̄ ea q̄ facta sunt itellecta cōspiciunt̄. Tanta est aut̄ diuine bonitatis excellētia qz nō pōt vno mō nec in vna creatura sufficiēter manifestari. Et iō di- uersas creaturas pdidit in qbus diuersimode manifesta- tur: p̄cipue aut̄ in creaturis rōnalibus in qbus ei ius- titia manifestat̄ q̄tū ad illos quos pro corū meritis pu- nit. mīa vero in illis quos ex sua gratia liberat. Et iō vt vtrumq; in hoibus manifestaret̄: quosdā misericorditer liberauit: sed non oēs. p̄mo ergo ponit rationē reprobati- onis maloz. sc̄do ponit rōnē electionis bonoz. ibi. (Ut ostēderet diuitias rē.) Est aut̄ in vtrīsq; triplex d̄tia attē- denda. p̄ma gdez s̄m finē. sc̄da s̄m vsum. tertia s̄m diui- num actum. Finis aut̄ reprobationis vel obdurationis maloz est manifestatio diuine iustitie z virtutis. Et q̄tū ad hoc dicit. qz idē est vt si de⁹ volens ostēdere irā suam id est iustitiā vindicatiuā. Non enī dicit̄ ira in deo s̄z af- fectus cōmōtionē. sed s̄m effectus vindicte. supra p̄. Re- uelaf̄ ira dei rē. Addit aut̄. Et notā facere potentia suaz. qz deus d̄ malos nō solū vtiē ira id est vindicta puniēdo eos sibi subiectos: sed etiam sua potētia subyciēdo sibi. Phil. 3. Sc̄dm operationē qua pōt ēt sibi subycere iōia. Exo. i4. Uiderunt egyptios mortuos sup litus m̄. vris et manū magnā quā exercuerat dñs d̄ eos. Vnus aut̄ malo- rum ad quē vtiē eis deus est ira id est pena. Et iō vocat eos vasa ire id est iustitie instrumēta. qbus deus vtiē ad ostēdēdā irā id est iustitiā vindicatiuā. Ephe. z. Eram⁹ natura filij ire. Actus vero quem deus erga eos exercet nō est qz disponat eos ad malum: qz ipsi de se habent dis- positionem ad malū ex corruptione p̄mi peccati. Un̄ di- cit. Vasa apta in interitū id est in se h̄ntia aptitudinē ad eternā damnationē. Hei. 6. Videns de⁹ qz multa mali- tia hoīum esset in terra. z cūcta cogitatio humani cordis intenta esset ad malū omni tēpore. Doc aut̄ solū de⁹ cir- ca eos agit qz eos pmittit agere que cōcupiscunt. Unde signanter dicit. Sustinuit. Et hoc ei⁹ patientiaz dem̄strat qz nō statim vindictā inferit. Unde addit. In multa pa- tientia. Ecc. 5. Altissimus est patiēs redditor.

¶ Deinde ex parte bonoz similiter tria ponit. p̄mo qz dē finē cū dicit. (Ut ostēderet diuitias glie sue.) Finis. n. electionis z miserationis bonoz est vt manifestaret in eis abundantia bonitatis sue reuocādo eos a malo. z ad

iustitiā eos trahendo z finaliter eos pducere in gliaz. Et hoc est qd dicit. Ut ostēderet diuitias glie sue. de qbus di- uitis supra. z. An diuitias bonitatis ei⁹ contēnis: Ephe. z. Deus aut̄ q diues est in mīa. Signanter aut̄ dicit. Ut ostēderet diuitias glie sue. qz ipsa condēnatio z reprobati- tio maloz que ē s̄m dei iustitiaz manifestat z cōmendat sanctorū gloriā qui ab ipsa tali miseria liberantur. Sc̄do describit vsuz eoz cū dicit. In vasa mīe. Notat aut̄ bo- nos vasa mīe: qz vtiē eis deus quasi instris ad suā mīam manifestandā. Ecc. 44. Isti sunt viri misericordie. Ter- tio ponit actū quē circa eos deus exercet. Non enī deus eos solum sustinet q̄si de se aptos existentes ad bonū: s̄z eos preparat et disponit vocando ad gloriā. Unde di- cit. Que preparauit in gloriā. ps. Preparans montes in v̄tute tua. Est aut̄ constructio defectiua et suspensiuā vs- qz hic. vt sit sensus. Si deus volens hoc facere qbusdam miseret̄ z quosdam indurat quid contra B iuste poterit dici: Quasi dicat. Nihil. Non enī sic quos vult indurat vt eos peccare p̄pellat: sed sustinet eos vt s̄m suam incli- nationem tendant in malum. Lectio. V.

Vos z vocauit non soluz ex iudeis: sed etiaz ex gentibus sicut in osee di- cit. Vocabo nō plebem meā: plebez meā. z non dilectaz. dilectā. z nō mi- sericordiaz cōsecutaz: misericordiā cōsecutaz. Et erit in loco vbi dictū est eis: nō plebs mea vos. ibi vocabuntur filij dei viui. Esaias autē clamat pro israel. Si fuerit numerus filiozuz israel tanquā arena maris reliquie salue fient. Verbus enīz cōsumans z abbreviās in equita- te. quia verbum breuiatum faciet domin⁹ su- per terram. Et sicut p̄dixerat Esaias nisi do- minus sabaoth reliquisset nobis semen. sicut sodoma facti essemus: z sicut gomozra sim- les fuissetis. Quid ergo dicemus? Oz gētes que non sectabantur iustitiaz apprehenderūt iustitiaz: iustitiaz autē que ex fide est: israel ve- ro sectando legez iustitie in legem iustitie non peruenit. Quare? Quia non ex fide sed quasi ex opibus. Offenderūt enīz in lapidē offensio- nis: sicut scriptuz est. Ecce pono in syon lapi- dem offensionis z petraz scandali: z omnis qz credit in euz non confundetur.

¶ Postq̄ apostolus ostendit qz dei gratia dat̄ hominib⁹ ex vna electiōe p̄ quā hoies ad grām vocant̄. h̄ ostēdit qz p̄dca electio siue vocatio nō solū ptinet ad iudeos vt ipi poterāt gliari: pp̄ B qd d̄r Deu. 4. Dilexit p̄res tuos. Sz ēt ad gētes. z p̄ p̄ponit qd intendit. z. p̄bat p̄positū. ibi. (Sic i osee dicit rē.) Tertio ex dictis isert̄ p̄nē. ibi. (Quid ḡ dicem⁹ rē.) Dicit ḡ p̄. Deū ē qz sc̄tōs p̄parauit in gliaz. qz z vocauit. s. p̄ grāz suā nō solū ex iudeis: s̄z et ex gētib⁹ supra 3. An iudeoz de⁹ tm̄: Nōne z gētū. Sopho. sc̄do Adorabunt eū viri de loco suo oēs insule gentiū.

¶ Deinde cū dicit. (Sic in osee dicit rē.) Probat p̄positū z p̄ q̄tū ad gentiles. z. q̄tū ad iudeos. ibi. (Esai. autēz cla- mat rē.) ¶ Circa p̄mū ponit duas auctates osee loquen- tis p̄ gentib⁹. quaz p̄ma pmittit eis dona dei. z. ipaz di- uinā filiationez. ibi. (Et erit in loco rē.) Dicit ḡ p̄. Sicut dñs dicit in osee. qz ipse erat qui loquebatur in p̄phetis.

z. re. 23. Spūs dñi locutus ē per me ⁊ sermo ei⁹ p lingua mea. Unde ⁊ ofee prio dñ. Principiū loquēdi dño i ofee. Est at⁹ considerādū q̄ a tribus bonis q̄ in iudeis eminebāt gentiles erāt alieni: quoz primū erat dñus cultus rōne cui⁹ dicebātur ppl̄s dei: q̄si ei seruiētes ⁊ ei⁹ pcepti obediētes. Un̄ in ps dñ. Nos autē ppl̄s eius ⁊ oues pascue eius. S; ab h⁹ ppl̄i societate gentiles erant alieni scdm illd̄ ephe. 2. Alienati a uersatiōe israel ⁊ hospites testamēto. Sed per xpm facti sunt ppl̄s dei. Tit. 2. Dedit semetipm̄ pro nobis vt emūdaret sibi ppl̄m acceptabilem. Et hoc ē qd̄ dicit. Uocabo nō plebē meam. i. gētilitatem que nō erat plebs mea: plebez meam. i. ad hoc vt sit plebs mea. Scdm̄ est priuilegium diuine dilectionis. Ofee 3. Diligit dñs filios isrl̄ in eo. s. q̄ eis multa beneficia iducētia ad spālē grām prestabat: a qua qdē dilectione gētilēs olim erant exclusi. Ephe. 4. Alienati a ueritate dei pp̄ ignorātiā que ē in illis. Et iō dicit. Et non dilectam meā. s. gētilitātē uocabo dilectam meā. Ephe. 2. Uos q̄ aliqui eratis lōge facti estis ppe in sanguie xpi supra. 5. Cū inimici eēmus recōciliati sum⁹ deo i morte filij ei⁹. Tertiu⁹ ē libertas a pctō originali que iudeis in circūcisione cōferebat. Esa. 14. Miserebit dñs Jacob. S; h⁹ miseratiōis gētilēs nō erant p̄ticipes. Eze. 16. Quā nāt⁹ es in die ort⁹ tui nō ē prescius ymbilic⁹ tu⁹. Et isra. Non pepcit sup te oculus me⁹ vt facerē vnū de his miseratus sum tui. S; postea p xpm sunt mīam psecuti. Jō seq̄. Et nō mīaz psecuta mīam psecutam. Tit. 2. Scōz suā mīam saluos nos fecit. Dec at⁹ auctoritas h̄ ofee. 2. scdm̄. 70. loco cui⁹ isa nra h; Miserebor eius que fuit absq; mīa: ⁊ dicā nō ppl̄o meo: ppl̄s meus es tu.

Deinde cū dicit (Et erit i loco rē.) inducit aliā auctoritatē q̄ h̄ ofee. i. In qua eis repromittit dignitas filiozū dei de qua iudei gloriabātur pp̄ id qd̄ dñ. Isa. i. Filios enutritū ⁊ exaltaui. ipi at⁹ spreuerūt me. Et deut. 33. Nōne ipē ē p̄ tu⁹? Gentiles ēt nō solum dicebāt filij qd̄ p̄tinet ad eos qui ex amore deo seruiunt ⁊ spū dei agunt. vt. s. s. dñi est. s; nec ēt digni erāt vt ppl̄i dei dicerent qd̄ p̄tinere poterat ēt ad eos q̄ spū seruitutis acceperant in timore. Unde dicit. Et erit in loco. i. in iudea vbi dñi ē eis. i. gētilib⁹ a iudeis quasi ex persona dei loquētib⁹. Non plebs mea vos: q̄ nō reputabant eos ppl̄m dei ibi. i. ēt apud iudeos credētes uocabūt filij dei. Uel i loco. i. toto mūdo in quo uertentur sicut p̄seliti quos iudei faciebant qui suis locis derelictis in iudeam pgebant. H̄ aut⁹ non ita futur⁹ ēē in his q̄ ad xpm uertēdi erāt ostēditur Sopho. 2. Adorabūt eū viri de loco suo. Unicusq; q̄ in loco suo hitanti vbi dñi est eis olim ex dīna sn̄ia nō plebs mea vos. ibi uocabūt filij dei per dīnā adoptio nem. Jo. i. Dedit eis p̄tatem filios dei fieri his q̄ credūt in nomine eius.

Deinde cū dicit (Esa. aut̄ clamat rē.) probat ppositū q̄tuz ad iudeos p auctoritatē Esa. Et ponit duas auctoritates: quaz priay p̄tinere ad oēs credentes ex iudeis scda spāliter ad aplos ibi. (Et sic̄ dixit rē) Dicit er; go p̄mo. dñi ē per Ofee p gētilibus Esa. aut̄ clamat. i. apte loquitur p uersione isrl̄. s. Clama ne cesses quasi tuba exalta uocem tuā. In hac at⁹ priā auctate p̄ponit paucitatē uersoz dicens. Si fuerit numer⁹ filiozū isrl̄ q̄si arena maris. i. innumerabiles p̄ multitudie gentiū. Hesi. 22. Multiplicabo semē tuū uelut arenā maris rē. 3. reg. 4. Juda ⁊ israel innumerabiles quasi arena maris. Reliquie salue sient. i. nō oēs nec maior pars. s; alig pauci: que relinquūt ex excidio alioz. Mich. 7. Scūs sum sicut qui colligit in autūno racemos uindemie. In fra. ji. Reliquie scdm̄ electiōem grē salue facte sunt. 2.

ibi. (Uerbus. n. Sumās rē.) Assignat eām salutis. ⁊ primo ponit efficaciam euāgelici uerbi dicēs. (Uerbus enīz sumās ⁊ abbreviās iēgrate) Ubi notat duplex efficacia euāgelici vbi: p̄ma est: q̄ ē sumās. i. perficiens. vt. n. dñ. heb. 7. Nihil ad p̄fctm̄ adduxit lex. Dñs aut̄ dicit Ma. 5. Non ueni soluere legē s; adimplere: tū q̄ figuris legis ueritatem adhibuit. tū q̄ p̄cepta legis moralia debito mō exposuit ⁊ occasiones trāsgrediendi abstulit: ⁊ ēt eis cōsilia p̄fectionis adiunxit. Unde ⁊ iunēi diuini Ma. 19. q̄ oīa mādāta legis fuauerat dixit. Unus tibi deest: si uis p̄fctus eē: uade ⁊ uende oīa que hēs rē. Et pp̄ h̄ disciplis suis dicebat ma. 5. Estote p̄fcti sicut ⁊ p̄f̄ v̄ celestis p̄fectus est. ⁊ efficaciam ē abbreviādā ⁊ hec ueniēter prime adiūgitur: q̄ q̄to aliq̄d uerbu est magis p̄fctm̄: tanto ē alti⁹: ⁊ p̄ dñs magis simplex ⁊ breue. Est at⁹ vbum euāgelij abbreviās vba legis: q̄ oīa sacrificia figuralia legis i vno vō sacrificio p̄prehendit. quo xps obtulit seipm̄ pro nobis hostiam: vt dñ. ephe. 5. Dia uero p̄cepta legis moralia i duob⁹ p̄ceptis caritatis concludit. Math. 22. In his duob⁹ mādatis uniuersa lex p̄ndet ⁊ p̄p̄e. Unde dicit (Abbreniās in egrate) Uel q̄ nihil ē p̄termisū de multitudie figuraz ⁊ p̄ceptoz legis quā sub breuitate euāgelij p̄prehēderet. Uel q̄ nihil ipsoz remāet obseruādum qd̄ ē equū fm̄ dictamen rōnis nālis. ps. Omnia mādāta tua equitas: subaudiendū est aut̄ erit: vt sit sensus vbum euāgelij erit abbreviās ⁊ cōsumās in equitate. ⁊ cū dicit (Q̄ vbum rē.) Assignat rōnem p̄dicte efficacie dicens. Q̄ dñs super terrā ex̄ns. i. in terris tanq̄ hō inhabitans: scdm̄ illd̄ Bar. 3. Post hec in terris uisus ē rē. Faciet uerbu breuiatū. Perfecti⁹. n. d; esse uerbu ⁊ maioris uirtutis qd̄ ipse dñs deus carnē indutus locutus ē p̄ semetipm̄ q̄ uerba que locutus est p̄ p̄phas. fm̄ illud Deb. i. Multipharie multisq; modis olim de loquens p̄ribus in p̄phis rē. Uel alr: q̄ dñs. s. deus p̄ faciet sup terrā vbum breuiatū. i. incarnatū: q̄ fili⁹ dei exinanuit semetipm̄ formā serui accipiēs. Dñ at⁹ exinanitū uel breuiatum nō q̄ aliquid subtractum sit plenitudini uel magnitudini dīnitatis ipsius: s; q̄ nram exilitatem ⁊ uilitatē suscepit. Dñ at⁹ hec auctoritas. Esa. 10. vbi s; litterā nram sic dñ. Si fuerit ppl̄s tuus isrl̄ quasi arena maris re liquie uertent ex eo. Cōfirmatio abbreviata inūdabit iusticiā. Consumatiōem enim ⁊ abbreviationem dñs deus exercitiū faciet in medio oīs terre.

Deinde cū dicit (Et sicut̄ dixit Esa. rē) inducit auctoritatem pertinentem spāliter ad aplos dicens. Et sic̄ dixit Esa. i. Nisi dñs sabaoth. i. exercitūz uel uirtū reliquisset nobis. s. ex sua mīa semen. i. uerbum euāgelij. Uel semen. i. xpm. Gal. 3. Et semini tuo qui est xpus. uel semē idest ap̄stolos. Esa. 6. Semen sanctum erit id qd̄ steterit in ea. Sicuti sodoma facti essemus: ⁊ sicut gomora similes fuissetm̄s. H̄rauius enim fuit peccatus iudeozū q̄ sodomozū. Tren. 4. Maior effecta ē iniquitas populi mei peccato sodomozū. Et eze. 16. Nō feci sodoma ipsa ⁊ filie eius sicut fecisti tu ⁊ filie tue. Et ideo q̄ iudei nō sunt totalit̄ exterminati sicut sodomite ē diuine mīe imputandum. Tren. 3. Die dñi quia non sumus consumpti.

Deinde cum dicit (Quid ergo dicem?) Infert cōclusionem ex dictis: ⁊ primo q̄tum ad gentes. scdo quantū ad iudeos ibi (Israel uero rē) Circa primū duo facit. p̄ concludit qd̄ intendit dicens. Quid ergo dicemus ex cōsideratione predictorū. Hoc in q̄ q̄ oēs apprehēderunt. i. consecute sunt iusticiā. s. qua uocantur filij. i. cor. 6. Et hoc quidem fuistis sed iustificati estis. Et hoc qd̄ ex uocatione diuine electionis non ex meritis qd̄ ps per

Ad romanos

boc qd dicit. Que nō sectabant iusticiā s; illud ephe. z. Eratis in illo tpe sine xpo alicati a cōuersatiōe israel. 2° exponit qd dixerat iusticiā at que ex fide ē nō cā q̄ i opibus consistit. Non. n. ad hoc gētes puerse sūt: vt iusticiā legalē obseruent. s; vt iustificent p xpi fidē. supra. 2°. Iusticia autem dei per fidem iesu xpi.

C Deinde cū dicit (Israel vero rē.) Inducit conclusio-
nē q̄tum ad iudeos. Et p̄ concludit qd intendit dicens.
(Isrl' vō). i. ppls iudeoz. sectādo legē iusticie in legē iu-
sticie nō peruenit. Dī lex iusticie lex spūs vite: per quam
hoies iustificātur ad quā iudeoz ppls nō peruenit quas
tū sectabat obseruādo ymbra b^o spūalis legis que cōsi-
stit in obseruatiōib^o legalib^o. Deb. io. Umbra habēs lex
futuroz bonoz. Uel sectādo legē iusticie. i. legem moy-
si que est lex iusticie si sit bñ intellcā: qz docet iusticiam.
Uel of lex iusticie. qz facit hoies iustos nō vere: sed exte-
rius dū peccata vitāt nō ex amore sed timore pene quā
lex infligebat. Esa. 51. Audite me qui segmini qd iustū ē
et q̄ritis dñm. Et in eodē. Audite me qui scitis iustū ppls
me^o lex mea i cordib^o eoz. **C** Scdo assignat cāz dices q̄
re. s. dum sectarent legē ad legē iusticie nō peruenerunt
qz. s. nō per debitā viam sectabātur. Et hoc ē qd subdit.
Nō nō ex fide. s. xpi querebāt iustificari: s; q̄si ex opibus
legis. Sequebātur enī figurā et repudiauerūt veritatez
supra 3°. Ex opibus legis nō iustificabit ois caro coram
illo. **C** 3° manifestat cāz ppositā: et pponit māifestatio-
nem dices. Offenderūt. n. in lapidē offensionis. i. ad xpm
qui assimilatur lapidi offensionis: in hoc q̄ sicut lapis i
quē offendit non cauetur pp suā paruitatē. ita iudei vi-
dentes xpm infirmitate nra cōtentū non cauerūt in eū
offendere. Esa. 53. Quasi absconditus vultus ei: et despe-
ctus. vñ nō reputauim^o eum. Jere. 13. Anteq̄ offendat
pedes vestri ad montes caliginosos. i. ad xpm et ei^o apo-
stolos q̄ dicūtur mōtes caliginosi pp b^o q̄ eoz dignitas
et magnitudo latebat. Scdo ad hoc iducit auctoritatez
dicens. Sicut scriptum est in Esa. s. Lōponit aitez apo-
stolus verba Esa. in diuersis locis scripta. Nam Esa. 28.
dī. Ecce ego mittam in fundamētis syon lapidē. Lapi-
dem angularē pbatū preciosum in fundamēto funda-
tum. Qui crediderit non festinet. Et hinc sumitur p̄nci-
piū auctoritatis. Ecce ponam in syon lapidem. s. quasi
fundamētū in quo designatur q̄ xps diuina ordinatio-
ne cōstitutus erat ecclie fundamētū. i. Corin. 3. Funda-
mentum aliud nemo pōt ponere p̄ter id qd positū ē qd
ē xps iesus. Legitur et Esa. 8. In lapidē aut offensionis
et petrā scādali duab^o domib^o israel. Et hinc sumit^o me-
dium auctoritatis quo dicit. Lapidem offensionis et pe-
trā scādali vt offensio referat ad ignorātiā: qz vt dicitur
i. Cor. 2. Si cognouissent nunq̄ dñm glie crucifixis-
sent. Scādalum aut referendū est ad impactiōem et ca-
sum quo per ifidelitatē ceciderūt xpm et ei^o aplos per-
sequētes. i. cor. 1. Nos predicam^o xpm crucifixuz iudeis
quidem scādalu. Luc. 2. Ecce hic posit^o ē in ruinā rē. Si
nis aut auctoritatis sumit^o exo. 28. capi. Qui crediderit
nō festinet: loco c^o hic dī. Ois qui credit in eum nō p̄su-
detur: qz. s. cōsequetur mercedē ab eo. Ecc. 2. Qui timet
deū credite illi et nō euacuabitur merces vestra. ponit
aut ap̄ls bec vba fm lram. 70. Et ad hunc sensum perti-
net qd in littera nostra dī. Qui crediderit non festinet.
Ille. n. festinare vt q̄ delusū se reputat: quia cito nō adi-

sciscitur quod sperabat. CAP. X.
Ratres voluntas quidē cordis mei
et obsecratio ad deum fit pro illis in
salutem. Testimoniū enīz p̄hibeo

illis: q̄ emulationem quidē dei habent. sed nō
scdm sciam. Ignorantes enim iusticiam dei:
et suā querentes statuere: iusticie dei non sunt
subiecti. Finis enīz legis xps ad iusticiā omni
credenti. Moyses enī scripsit: qm iusticiam q̄
ex lege est qui fecerit homo viuet in ea. Que
at ex fide est iusticia sic dicit. Ne dixeris i cor-
de tuo. quis ascendit in celū. i. xpm deducere.
aut quis descendet in abyssū. hoc ē xpm a mor-
tuis reuocare. Sed quid dicit scriptura. Pro-
pe est verbū in ore tuo. Hoc est verbum fidei
qd predicamus: qz si confitearis in ore tuo do-
minuz iesum: et in corde tuo credideris q̄ de-
illum suscitauit a mortuis saluus eris

C Postq̄ ap̄ls ostendit quomodo per electionem gratie
dei gentiles sunt ad fidem vocati et etiam aliqui ex iude-
is de maiori parte populi iudaici offendentibus et scāda-
lizatis. hic agit specialiter de casu iudeoz. Et circa hoc
tria facit. Primo manifestat cām casus eoz: quā vt. s.
tetigerat: ex qua ostenditur casus eorum esse miserandus.
scdo ostendit casum eoz non esse vniuersalem. ii. cap.
ibi (Dico ergo nunquid rē.) tertio ostendit casum eoz
nō cē inutile neq̄ irrepabile: ibi (Dico ergo nūqd rē.)

C Circa primū duo facit. Primo ostendit casuz eoz cē
miserandum ex sua causa. Scdo ostendit q̄ non est to-
taliter excusabilis ibi. (Sed dico nunquid non audie-
rūt rē.) **C** Circa primū duo facit. Primo ostendit se ad
iudeos habere miserationis affectum. scdo ostendit cau-
sam miserationis ibi (Testimoniū enim illis p̄hibeo rē.)

C Dicit ergo p̄tio. dictuz est q̄ iudei in legē iusticie nō
peruenērūt p̄pter hoc q̄ offenderunt in lapidez offensi-
onis. nec tamen cōtra eos indignoz sed eozum misereoz
Et ideo dico vobis o fratres qui conuersi estis tā ex gē-
tibus q̄ ex iudeis Mat. 23. Omnes vos fratres estis.

Voluntas quidem cordis mei idest ex intimo cordis af-
fectu procedens est ad salutē eozum: vt. s. ipsi saluētur:
sicut et ego saluatus sum. i. cor. 7. Uolo omnes homines
esse sicut me ipsum. act. 26. Opto apud deum omnes qui
audiunt tales fieri qualis et ego sum. Et in hoc deo cōfor-
mabatur qui vt dicitur primo tbi. 2. Uult omnes homi-
nes saluos fieri. Nec sola voluntas est in salutē eoz. s;
et voluntas effectus. ynde subdit. Et obsecratio. s. mea
fit ad deum pro illis in salutem. i. regum. 12. Absit a me
hoc pctñ in dño vt cessem orare pro vobis. Jac. vltimo
Orate p̄ inuicē vt saluemini. Ex hoc p̄z q̄ oranduz p̄
infidelibus vt saluentur: qz et ipa fides ē donū dei. Eph.
2. S̄ra saluati estis p̄ fidē et nō ex vobis. dei enī donuz ē.

C Deinde cum dicit (Testimoniū enim rē) Assignat
causam sue miserationis. quia. s. non ex certa malitia: s;
ex ignorantia peccabant. Et circa hoc tria facit. primo
enim pponit eozum ignorantiam. scdo ostendit qd igno-
rabant ibi. (Ignorantes enim dei rē.) tertio ostēdit ve-
ritatē eoz q̄ ignorabāt ibi. (Moyses enī dī) **C** Dīc ḡ
primo. Ideo salutem eoz volo et p̄pter hoc oro misert^o
eoz: qz testimoniū p̄hibeo de illis q̄ emulationē q̄-
dem dei habent. s. qz zelo dei xpm et eius membra perse-
quuntur. Jo. 16. Venit hora i qua ois qui interficit vos
arbitretur obsequium se prestare deo. Et huius rei testi-
eē poterat: qz et ipse aliq̄ fuerat in simili cā. Philip. 3.
Scdm emulationē persecutus sum ecclesiam dei. s; non
scdm sciētiam. qz. s. eozum zelus p̄ rectam sciētiaz nō ordi-